

Nr 111.

Av herr **Hellström, m. fl.**, *angående skrivelse till Konungen i fråga om renbetesförhållanden inom Muonionalusta kapellförsamling.*

Då Kungl. Maj:ts proposition nr 169 till 1917 års riksdag med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige behandlades i riksdagen, framhölls det ifrån flera håll, att frågan icke syntes hava fått den allsidiga utredning, som var nödvändig för ett rättvist avvägande av de olika stridiga intressen, som berördes av den föreslagna förändringen i renbeteslagen.

Erfarenheten har också redan ådagalagt, att denna utredning i vissa avseenden var ofullständig och icke i tillräcklig utsträckning hade tagit hänsyn till de säregna förhållanden, som äro rådande i de trakter, som komma att beröras av de nya lagbestämmelserna.

Då lagens bestämmelser om nedslaktning av de renar, som finnas nedom lappmarksgränsen, genom Konungens befallningshavandes kungörelse blev bekant för renägarne i Muonionalusta kapellförsamling i Norrbottens län, väckte desamma stor bestörtning ibland såväl skogslapparne som den bofasta befolkningen i kapellaget, och, såsom framgår av bilagda protokollsutdrag (Bil. A), beslöto Pajala socknemän vid kommunalstämma den 30 december 1917 att hos vederbörande myndigheter göra hemställan, att bete för bofastas renar fortfarande måtte tillåtas å kronomarkerna inom Muonionalusta kapell.

Genom utsedda ombud har Muonionalusta kapellförsamling sedan uppvaktat vederbörande myndigheter och därvid närmare utvecklat de skäl, som tala emot lagens tillämpning inom deras församlings område. Beträffande dessa skäl tillåta vi oss att hänvisa till ombudens bilagda skrivelse (Bil. B).

Då vi anse det för den ifrågavarande landsändan och dess fattiga befolkning vara av den allra största betydelse, att de stora svårigheter, som genom den ifrågavarande lagstiftningen uppstått, så snart som möjligt må bli undanröjda, få vi, med åberopande av de i ombudens skrivelse anförda skälen, härmed vördsamt hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om vidtagande av sådana åtgärder, att de av den nya renbeteslagens bestämmelser förorsakade svårigheterna för befolkningen inom Muonionalusta kapellförsamling i Norrbottens län så snart som möjligt må bli undanröjda.

Stockholm den 30 januari 1918.

Paul Hellström.

O. Bergqvist.

Axel E. Fagerlin.

C. I. Asplund.

Bilaga A.

Utdrag av protokoll, fört vid årets tredje ordinarie kommunalstämma med Pajala socken i kommunalrummet i Pajala den 30 december 1917.

§ 16.

I anledning av Konungens befallningshavandes kungörelse med erinran till renägarne inom länet rörande tillämpningen av beslutade ändringar i renbeteslagen, hade åtskilliga renägare anhållit om kommunalstämmans hörande med anledning av en tilltänkt framställning hos vederbörande myndigheter om förlängning av tiden för förenämnda lagbestämmelsers ikraftträdande eller om eventuella ändringar i desamma.

Av vid stämman närvarande ombud för renägare i Muonionalusta kapellförsamling framhölls, att de snart ikraftträdande nya bestämmelserna i renbetes-

lagen, enligt vilka alla renar söder om lappmarksgränsen komme att utrotas från och med ingången av nästkommande år, skulle bliva ett svårt slag för kapellagets invånare. Av den till omkring 2,000 djur uppgående renstammen där, äges cirka $\frac{3}{4}$ av bofasta, för vilka renen vore oersättlig dels såsom dragare vid hemforsling över med häst oframkomliga myrar av foder från avlägset belägna slätterängar och av bränsle från skogen, dels ock emedan renen lämnade den huvudsakliga delen av befolkningens föda och kläder, förnämligast skor, i en ort där jordbruket icke gav tillräckligt livsuppehälle åt sina idkare.

Man framhöll, att renstammens försvinnande ifrån orten skulle hava till oundviklig följd, att en stor del mindre hemmansägare, torpare och lägenhetsinnehavare drabbades av fullständig ruin, varigenom fattigvårdstungan i kommunen, som redan nu vore tillräckligt betungande, skulle få en oerhörd stegring, att en massnedslaktning nu utan tillräckligt lång övergångstid skulle vålla en stor direkt förlust för renägarne, emedan renarne redan voro avmagrade till följd av höstens dåliga bete och dels emedan även eljest icke slaktnyttiga djur drabbades av dödsdomen, att till följd av kreatursbesättningarnas betydliga decimering i år en ödesdiger livsmedelsbrist skulle göra sig gällande ett kommande år om en massnedslaktning nu skulle tillgripas samt slutligen, att med försvinnandet av den för småbrukaren i dessa bygder så oundärliga renen, även ortens kolonisation skulle i avsevärd mån bliva hämmad.

Stämman vitsordade till alla delar de av renägarnes ombud framhållna synpunkterna, och då renstammens bibehållande åtminstone i de nordligare delarne av kommunen, där vidsträckta allmänna marker finnas, ansågs vara av största betydelse för kommunens allmänna ekonomi, beslöt stämman enhälligt att hos vederbörande myndigheter vördsamt och enträget hemställa om största möjliga hänsyn till Muonionalusta kapellbors önskemål rörande av ortens särförhållande betingade undantagsbestämmelser i renbeteslagen för kapellaget eller att bete för bofasta renar måtte tillåtas å därvarande kronomarker.

§ 18.

Att justera och jämte ordföranden underskriva dagens protokoll utsågos folkskolläraren Carl Henriksson och pastor G. Forsström, båda i Pajala.

Å kommunalstämmans vägnar: .

Hugo Löfgren.
Ordförande.

Justerat:

Carl Henriksson. *G. Forsström.*

Rätt utdraget betygar:

Hugo Löfgren.

Bilaga B.

Av Muonionalusta kapellförsamlings ombud avläten skrivelse angående förhållandena inom kapellaget.

Enligt den nya renbeteslagen skall inom kort hela renstammen, som ej tillhör eller vårdas av den nomadiserande lappbefolkningen, utrotas. För stora delar av Norrbotten är denna bestämmelse synnerligen av behovet påkallad, men bland de socknar eller delar av dem, som komma att härav beröras, finnas undantag och olikheter med avseende på vidden av de verkningar, som denna lag kan innebära för de respektive församlingars ekonomiska liv och vilka därför hade kraft vissa undantagsbestämmelser. Till dem hör utan tvivel Muonionalusta kapellförsamling och detta i så hög grad och av så vittomfattande orsaker som ingen annan.

Den nuvarande renstammen, som tillhör kapellförsamlingen, räknar omkring 2,000 renar. Av denna summa tillhör omkring 450 skogslapparna, resten den övriga befolkningen i församlingen. Av denna totalsumma är mer än hälften vajor, unga renoxar och kalvar, som på grund av de särskilt i år dåliga betesförhållandena äro så magra, att om en allmän nedslaktning nu skulle komma till stånd, därav förorsakades renägarna en förlust av minst 50,000 kr., ty avkastningen av dessa kan ej sättas högre än i medeltal 20 kg. kött pr djur.

För skogslapparna i församlingen, vilka haft renskötsel till sin enda näringskälla, skulle den nya lagens tillämpning innebära för hela deras framtida liv och utkomst så djupt ingripande förändringar och förluster, att deras läge måste i sådant fall betecknas som minst sagt förtvivlat. Själva ha de aldrig ägt så många renar, att inkomsten av desamma hade kunnat fylla de dagliga behoven, utan vården av andras djur har varit dem en hjälp till försörjning av familjen. Förlusten av renarna skulle sålunda beröva dessa lappar deras utkomst, ty av lättförstådda skäl blir det omöjligt för dem att nu i en handvändning slita sig lösa från ett kall, vartill de äro födda, och ändra sina levnadsvanor och finna ett nytt för dem lämpligt kall, som kan trygga deras existens.

Vad beträffar den jordbrukande befolkningen i församlingen, skulle renstammens försvinnande även för den innebära oersättliga förluster och förorsaka oöverbanneliga svårigheter på alla områden i det vardagliga livet, beroende på en hel serie samverkande orsaker.

Församlingen i sin helhet är ännu i fullständig saknad av alla kommunika-tioner. Folket i de längst bort belägna byarna, har ända till 9 mil till närmaste landsväg, 25 mil till närmaste järnvägsstation, 13 mil till läkare och apotek. Dessa siffror torde vara tillräckliga för att belysa under vilka oerhörda svårigheter vi ha att kämpa oss fram här i vildmarken. Under menförestider, som kunna vara ända till 4 månader av året, är renen det enda möjliga fortskaffningsmedlet för församlingsborna sinsemellan, för den resande allmänheten, för posten, för läkaren, barnmorskan och pastorn. Även under sommaren måste renen användas som bärare av livsförnödenheter till vissa byar.

Varje hemmans ägor bestå huvudsakligast av myrmarker, ofta belägna ända till två mil från hemmet. Under en långvarig och blid höstvinster såsom t. ex.

denna varit, finns det ingen möjlighet att komma åt höet på dessa ängar med häst och från vissa ängar ej under hela vintern, utan då är renen den enda dragare, som under sådana förhållanden kan användas. Vissa hemman behöva ända till tio renar som hjälp till körslor av ved och hö hela vintern igenom.

På grund av den oerhörda foderbrist, som råder överallt, ha bönderna tvingats att minska sina kreatursbesättningar därhän, att om nu alla renarna skulle slaktas på en gång, skulle det uppstå en betänklig matbrist för hela församlingen, ty någon hjälp till köttmat, som är den huvudsakligaste födan för oss, ha vi ej att vänta från ladugårdarna kanske på flera år. På grund av de svåra klimatiska förhållandena hos oss, kunna vi ej lita på skörden, ty i nio fall av tio slår den fel på ett eller annat sätt, och då är renköttet eu oersättlig hjälp till och ersättare av brödföda och potatisen.

Att lita på hjälp från fjällapparnas renar i det ena eller andra avseendet båtar föga. Ty då befolkningen här behöver renen som bäst befinna sig lapparna ännu i fjällen med sina renar och äro sålunda oåtkomliga, och då de äntligen någon gång efter jul komma till våra nejder, har saknaden av renens hjälp för länge sedan hunnit göra sina för mångt hem ödesdigra verkningar. De senare årens erfarenheter ha visat, att fjällapparna hellre sett massor av renar svälta ihjäl än att sälja en renkropp, och ha de gjort det någon gång, så har det skett till ett pris, som för de bäst behövande varit omöjligt.

Betraktar man saken sålunda även från den jordbrukande befolkningens sida, så måste renstammens försvinnande från församlingen åstadkomma de betänkligaste rubbningar i det vardagliga livet och för de flesta hemman betyda deras ekonomiska ruin.

För den fattigare arbetarebefolkningen ställer sig saken ingalunda bättre utan om möjligt ännu värre. Såsom förhållandena hittills varit, ha dessa familjer både varmt och livnärt sig med renens tillhjälp såsom dragare. Antalet av dessa familjer är 58 och räkna tillsammans nära 400 personer av församlingens 750. En hel del av dem äga en eller ett par kor, vilka de med renens tillhjälp kunnat livnära och sålunda tagit sig fram utan nämnvärd hjälp från kommunens sida.

Så gott som varje arbetarfamilj plägar årligen syssla med tjärbränning, som under de senaste åren varit en utomordentligt god arbetsförtjänst, men detta har varit dem möjligt endast med renens tillhjälp som dragare. Denna inkomstkälla är i och med renens förlust dömd att sina ut, och vad detta innebär belyses bäst därav, att under de senaste åren har tjärbruket, vartill endast renen använts till dragare inbringat 70—80,000 kr. årligen. Förlusten av en sådan inkomst för arbetarbefolkningen kan omöjligt bliva utan sina svåra följder för vederbörande själva och för kommunen, vilkens utgifter för fattigvården redan nu gränsa till det otroliga. Bevillningskronan i församlingen är nu 17,23.

Renstammens försvinnande från våra nejder, skulle sålunda ur alla synpunkter sett för hela församlingen innebära de mest ödesdigra, i alla dess yttersta konsekvenser nu oanade följder. Ty detta måste med naturnödvändighet inverka hämmande och förlamande på alla områden i det vardagliga livet. Till de resurser och hjälpkällor, som församlingen nu och en lång tid framåt har att räkna med under sin svåra kamp för tillvaron här i vildmarkens ödebygd, hör utan tvivel även renen. För församlingens vidare utveckling i kolonisationshänseende är och förblir renen kolonisternas första och oersättliga hjälp både vid bildandet

och uppehållandet av de hem i de trakter, som framtiden kommer att anvisa dem som boningsorter och arbetsfält där i vildmarkens ödebygd.

Meddelandet om de nya bestämmelserna angående skogsrenar kom till oss så gott som oväntat. Vål ha vi vetat, att vissa ändringar i renbetesförhållandena varit i görningen, men att resultatet skulle bliva en dödsstöt för hela vår lilla fattiga församlings ekonomiska liv, var för oss svårt att förutse.

Vi undertecknade, av Muonionalusta kapellförsamling utsedda ombud, vilja därför genom denna skrivelse med bifogande av kommunalstämmans i Pajala utlåtande i saken inför vederbörande myndigheter frambara hela församlingens vädjan och bön om hjälp och bistånd till, att en undantagsbestämmelse snarast möjligt måtte inrymmas i den nya renbeteslagen, som skulle åt församlingen återbördna hennes gamla, välbeprövade och oersättliga hjälp i hennes många gånger förtvivlade kamp för tillvaron här i vildmarken, och hon sålunda skulle få rätt att få behålla sin nuvarande renstam och äga rätt till bete åt densamma inom församlingens egna gränser. Då kunde hon åter se framtiden an med lugnare känslor och fortsätta sin kamp här i tysthet på det gamla viset.

Den skada, som skogsrenarna åstadkomma på skogar, ängar och färdigbärgat hö, kunde för framtiden i möjligaste mån undvikas genom nya och klara bestämmelser för vallningen av renarna och genom stadgande av verksamma böter för överträdelse av instruktionerna. Vad beträffar kronoparkerna och den skada, som renarna åstadkomma där, så skulle renägarna åläggas att årligen betala en viss avgift för varje ren t. ex. 10—15 öre till kronan, och med denna skatt torde all den skada, som skogsrenarna åstadkomma i kronoparkerna, vara gottgjord. För att undvika konflikter med fjällapparna skulle ett bestämt område anvisas åt skogsrenarna t. ex. med Merasjoki som nordgräns. För att betesmarken skall räcka till, skulle skogsrenarnas antal inom församlingen ej få överstiga det nuvarande.

Att inför vederbörande myndigheter framföra denna skrivelse utsågs församlingens pastor, Victor Wikström, och äger han fullmakt att föra församlingens talan och vidtaga de åtgärder, som med anledning härav kunna å församlingens sida ifrågakomma.

Å Muonionalusta kapellförsamlings vägnar:

Victor Wikström,
komminister.

Karl I. Lehto,
hemmansägare.

Edv. Persson,
hemmansägare.

Petter Olsson,
hemmansägare.

Carl Isaksson,
hemmansägare.

Henrik W. Savä,
renvärdare.

Z. Marjavaara,
hemmansägare.

Johan Sevä,
hemmansägare.

A. W. Andersson,
renvärdare.